Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem.

БЕЛАРУСКІ ЗВОН

Радыкальная часапісь, выходзіць 4 разы ў месяц

Цана асобнага нумару 15 гр.

Адрэс Рэдакцыі і Адміністрацыі Вільня, Вострабрамская 9.
Прыймо інтэрэсантаў ад 10 да 2 г. што-дня, апрача сьвятаў і нядзель.

ПАДПІСКА з дастаўкай да хаты: на 1 год 4 зл. 50, за паўгоду 2 зл. 40, за 3 месяцы 1 зл. 30, за 1 месяц — 50 гр.

Год II. Вільня, 11 сакавіка 1932 г. № 9 (34)

Популярна-навуковыя лекцыі

ла жа-ыя Лекцыйнай Камісіяй Беларуск Навук Таварыства.

Праграма на месяц САКАВІК:

У нядзелю, 13 сакавіка — лекцыя М. ШКЕЛЁНКА
на тэму: „Копныя суды на Беларусі“.

У нядзелю, 20 сакавіка — лекцыя М. ЧАРНЭЦКАГА
на тэму: „Костусь Каліноускі“.

Лекцыі чытаюцца ў салі Віленскае Беларускае Гімназіі (ВОСТРАБРАМСКАЯ 9).
Пачатак у 4 гадз. вечара —) (— Уваход вольны і бясплатны

Перад пагрозай.

У цэлым радзе стацей, зьмешчаных у нашай часапісі, мы адзначалі тую вялізарную пагрозу, якая стаіць перад беларускімі школамі наагул, а перад гімназіямі — асабліва, у сувязі з агульнай перабудовай школьніцтва ў Польшчы. Школы, будаваныя з такім страшэнным напружаньнем усіх творчых сілаў нашага грамадзянства і ператрываўшыя такія цяжкія часы, як колькіразовая — шляхам аружнае барацьбы — зьмена ўлады на землях Заходняе Беларусі, — школы гэтыя могуць быць цяпер — падчас „мірнага будаўніцтва“ — *зачынены* або пастаўлены ў варункі, у якіх будуць *прымушаны самі зачыніцца...*

Здавалася-бы, што ў гэткі мамэнт на абарону і захаваньне *апошніх ужо двух сярэдніх беларускіх школаў* мусіла-б пайсьці ўсё беларускае грамадзянства — бяз розьніцы палітычных кірункаў і партыйнае ахварбоўкі. Здавалася-бы, што справа захаваньня нашых гімназіяў, узгадоўваючых нашу *будучую нацыянальную інтэлігенцыю*, мусіць быць роўна дорага ўсім. — Дык жа не: тое, што зусім ясна і нормальна у ўсіх іншых народаў, што толькі-што зрабілі прадстаўнікі братняга літоўскага народу, аб'яднаўшыяся на груньце абароны ад зьнішчэньня сваіх школ у адзінай агульна-нацыянальнай рэпрэзэнтацыі ў Вільні, —гэта ў беларусаў аказваецца немагчымым. І за нашу школу змагаецца цяпер толькі *адна-адзіная беларуская група— група „Цэнтрасаюзу“*, пад той час, як „камунізуючыя“ і хадэкі заціраюць ад радасьці рукі пры кожнай новай труднасьці ў гэтай акцыі, якая паўстае на шляху „Цэнтрасаюзу“.

Ясна, што і хадэкі, і „камунізуючыя“ сваім паступаньнем дыскрэдытуюць сябе ў вачох шырокіх народных масаў, паказваючы, што пад беларускім „шыльдам“ крыюцца ў іх далёка не беларускія мэты. „Камунізуючыя“ паказалі гэта ў той мамэнт, калі Масква распачала адкрытую барацьбу з беларушчынай у БССР і перакінула гэту барацьбу такжа на грунт Заходняе Беларусі. Х дэкі, якія вышэй за ўсё стаўлялі справу царквы і гаварылі аб уніі, каторая мела аб'яднаць праваслаўных беларусаў і каталікоў, апынуліся ў адносінах да беларушчыны ў такім самым палажэньні, як і „камунізуючыя“: бо-ж Рым, як абвясьціла агенцтва „Экспрэс“, толькі што заявіў, што унія павінна быць *царквой расейскай* і карыстацца ў сваей акцыі толькі мовай царкоўна-славянскай і расейскай *выключаючы зусім беларускую і украінскую мову*. Дык усё тое, што хадэцыя рабіла для уніі ў імя *беларускасьці*, цяпер аказалася вадой на млын *маскоўшчыны*, — толькі ўжо не чырвонай, а — чорнай...

Так заўсёды імсьціцца стаўляньне нейкага *чужога ідэалу* вышэй, чым ідэалы свае — *беларускія*. І ідэал маскоўскага камунізму, і ідэал царкоўнасьці ў пастаці рымскае уніі — абодва аказаліся разьбежнымі з інтарэсамі беларусаў і ня толькі ня зьдзейсьнілі ўскладаных на іх часткай беларускага грамадзянства спадзяваньняў, але раскалолі, расьцярушылі нашае грамадзянства і аслабілі яго, зрабіўшы менш здольным да змаганьня за найбольш істотныя беларускія нацыянальныя патрэбы, менш адпорным на дэнацыяналізатарскую акцыю, ведзеную сярод нас — чужымі.

Барацьба за права беларусаў на *школу ў роднай мове* і за захаваньне *апошніх* нашых культурна-асьветных пляцовак якраз зыйшлася з ідэйным банкруцтвам тых беларускіх груп, якія служылі небеларускім ідэалам. Няхай жа ў гэты мамэнт сьмяротнае небясьпекі для нашага народу гэтыя групы адумаюцца і зразумеюць, па якім шляху павінен ісьці кожны чэсны беларус.

———

Польскія газэты друкуюць карот і заклік да палякоў у Польшчы, каб складалі ахвяры грашмі на арганізацыю польскіх школаў заграніцай, дзе польскія дзеці прымушаны вучыцца ў чужой мове. У гэтым закліку зьмешчаны словы:

„Czyś pomyślał o tragedji matek, którym obca szkoła wykrada duszę dziecka?“

Гэта значыць:

„Ці падумаў ты аб трагедыі матак, якім чужацкая школа выкрадае душу дзіцяці?“

Беларускія бацькі! А вы—ці думаеце аб гэтым? І ці рупіцеся аб тое, каб вашыя дзеці хоць прыватна навучыліся чытаць і пісаць пабеларуску?

Школа і вучыцель.

(Голас з вёскі).

Адным з найбольш балючых мейсц у жыцьці нашае вёскі зьяўляецца справа роднае школы, асьветы наагул. Бо-ж сучасная навука ў польскай школе, як неба ад зямлі, далёка ад запраўднай асьветы. І гэта ня толькі ў нас, на г. зв. „крэсах“, але і ўва ўсей Польшчы.

Вось што між іншым піша ў польскай газэце (Gazeta świąteczna № 2648) нейкі пан І. Ж лкоўск ў артыкуле пад загал.: „Nauka i zdrowie“ (цытую даслоўна): „З часоў майго дзяцінства ў нашых ваколіцах вучылі ў пачатковых школах толькі парасейску, і то навука адбывалася зімою ледзь $1/3$ часьць году. І, ня гледзячы на гэта, здальнейшыя выходзілі на пісароў гмінных і памошнікаў. А сягоньня і 7 аддзелаў скончыць і нічога ня ўмее, ня гледзячы на тое, што маем ужо польскія школы“.

Гэта ў каранной Польшчы, дзе навука, якая-б яна ні была, адбываецца ўсё-ж у роднай мове. А ў нас?

Памятаю і я перадваенную школу, перадваенных вучыцялёў. Гэта ўсё былі сыны вёскі, выхадцы з самых нізоў. Народны вучыцель мала таго, што ўсю здольнасьць сваю, усю душу ўкладываў дзецям, але адначасна быў душою, правадыром усяе вёскі. Прыгожымі апавяданьнямі, кніжкамі, ладжаньнем вечароў, лекцыямі і ў прыватных гутарках вучыцель заахвочваў сялян да асьветы

У мяне захаваўся ў памяці ўзварушаючы малюнак. Каля хворага, лежачага ў ложку, вучыцеля сядзяць два вучні, якія прыйшлі даведацца свайго настаўніка. З твару іх б'е сум, спагадлівасьць, і вучыцель, абапершыся на локці, з удзячнасьцю глядзіць на сваіх выхаванцаў. І наагул вее такою блізкасьцю, цяплом ад гэнага малюнку...

Гэткім уваброжаю і я сабе запраўднага народнага вучыцеля; гэта якраз бацька, душа дзяцей і цэлае вёскі.

Што ж прадстаўляе із сябе цяпер у нас польскі вучыцель?

Для характарыстыкі прывяду факт што ў маёй вёсцы, якая налічвае каля 200 гаспадароў, вучыцель за тры гады сваей „службы“ ня мае з кім прывітацца. Усе для яго, а ён для ўсіх—чужыя, незнаёмыя, не выключаючы яго беспасярэдніх суседзяў, як у першы дзень яговага прыезду. тры гады таму.

Не лепей справа і з дзяцьмі.

У гэткіх варунках ня можа быць ніякае мовы аб запраўднай асьвеце і ў той час, як іншыя народы ступень за ступеньню заваёўваюць усё новыя здабычы ў вобласьці веды наша бедная бацькаўшчына коціцца ў вечную чорную прорву.

Прыглядацца да гэтага мы ня можамо спакойна, злажыўшы рукі. Мы ўсімі магчымымі спосабамі павінны дамагацца навукі для сваіх дзетак у роднай мове. Асабліва мусім нешта рабіць, каб кожнае дзіця ўсё-ж ня дзічэла і не забывала свайго роднага.

Ул. Ляшчына.

Бацькі!

Навучайце дзяцей вашых чытаць і пісаць пабеларуску!

Вайна Японіі з Кітаем.

Адход кітайскіх войскаў ад Шанхаю.

Дзякуючы вялізарнай перавазе сваей артылерыі, японскія войскі пасьля страшэнна крывавых баёў дый гэройскага апору з боку кітайцаў—урэшце дапялі сваей мэты і адціснулі кітайцаў ад Шанхаю з яго ўкрапленьнямі блізу на 20 кілямэтраў. Адступленьне кітайцаў, якія маглі-б яшчэ доўга трымацца, выклікана высадкай японскага атраду з флянгу кітайскага фронту ды пагроза абыходу апошняга. Адход кітайскіх войск адбыўся больш менш у парадку. Кітайская армія ўмацавалася на новых пазыцыях, не прызнаючы сябе пераможанай японцамі.

Новая амэрыканская пагроза Японіі.

Як ведама, Японія робіць сваё дзела ў Кітаі, не зьвяртаючы ніякай увагі на срогія заявы ды пастановы Лігі Нацыяў, а навет — „наймагутнейшай“ Амэрыкі. Амэрыка спачатку ўзяла вельмі рашучы тон, але яе не падтрымалі іншыя вялікія дзяржавы. Дык яна ўсьцяж прабуе толькі слаць тыя ці іншыя пагрозы Японіі. Гэтак, нядаўна мін. загран. спраў Амэрыкі Стымсон напісаў пісьмо да ведамага сэнатара Бора, праз галаву якога грозіў Японіі, што Амэрыка, сьледам за Японіяй, зламае Вашынгтонскую ўмову ў справе абмежаваньня марскіх азбраеньняў дый распачне нанова разбудову свайго флёту. А вось толькі-што Амэрыка пастанавіла выслаць увесь свой флёт у Вялікі акіян—пад Гавайскія астравы, якія ляжаць блізу на паўдарозе з Амэрыкі да Японіі, і на якіх Амэрыканскія Штаты маюць вялікую марскую базу. Тутака амэрыканскі флёт мае распачаць „вялікія марскія манэўры“, ці „гульню ў вайну“, якая, зразумела-ж, мае выразны характар ваеннай дэманстрацыі проці Японіі. Што гэтая ваенная дэманстрацыя, ці гульня ў вайну, можа ў кожны мамэнт ператварыцца ў вайну запраўдную, ня можа быць сумліву. Залішне ўжо правакацыйна, нахальна ды цынічна захоўваецца Японія ў Кітаі.

Праграма Японіі.

Наскольки запраўды абнаглела Японія, паказывае заява спэцыяльнага паўнамоцніка японскага ўраду ў Шанхаі Матсуокі, які падаў наступныя 8 пунктаў „азіяцкай праграмы“ Японіі—у зьвязку з яе акцыяй у Кітаі:

1. Справа Манчжурыі ужо вырашана Японіяй аканчальна; ніякага умяшаньня ў яе з боку іншых дзяржаваў, ані Лігі Японія не дапусьціць.

2. Японія лічыць сябе галоўным валадаром Далёкага Усходу, ці Усходняе Азіі. Да гэтае Японскае Усходняе Азіі Японія будзе тасаваць палітычны прынцып, падобны да ведамай амэрыканскай „доктрыны Монроэ“, якая кажа: „Амэрыка для амэрыканцаў“.

3. Трактат 9 дзяржаваў, гарантуючы нятыкальнасьць тэрыторыі Кітаю, страціў сваю сілу (?), як „накінены Японіі“, (хаця тая падпісала яго бяз прынукі дый не зрабіла тады ніякіх засьцярогаў).

4. Японія сама завядзе парадак ды мір у Кітаі...

5. Дзеля таго Японія павінна перамагчы ды пабіць Кітай, каб прымусіць яго да міру і пакоры, прадыктаваўшы яму варункі міру...

6. Акцыя Японіі пад Шанхаем ня ёсьць вайна, але карацельная экспэдыцыя.

7. Трактат Кельлёга трэба паправіць так, каб байкот чужаземных тавараў якім-небудзь краем быў прызнаны ваеннай акцыяй, якая апраўдывае вайну проці яго.

8. Японія маніцца здэмілітарызаваць увесь Шанхайскі раён.

Спэцыяльная сэсія Агульнага Збору Лігі Нацыяў.

Як ведама, 3 сакавіка (а не мая, як падалі сьпярша газэты) распачалася надзвычайная сэсія Агульнага Збору Лігі Нацыяў, спэцыяльна склікаеая па трэбаваньню Кітаю.

Дыскусія распачалася паедынкам паміж дэлегатамі Кітаю і Японіі. Кітайскі дэлегат даў агляд усіх здарэньняў крывавага канфлікту, падчырківаючы захватную акцыю Японіі і абаронную тактыку Кітаю. Ен казаў, што ваенная акцыя Японіі ня спынілася і цяпер, калі Ліга разважае канфлікт. Пад уплывам апошняга пасьпеху Японія не злагодзіла сваіх варункаў, як думалі некаторыя, але наадварот — паставіла новыя варункі, якіх Кітай прыняць ня можа, бо-ж гэта варункі капітуляцыі, якія ставіць пераможца пераможанай дзяржаве. Але Кітай, казаў яго дэлегат, зусім ня лічыць сябе пераможаным, дык варункаў гэтых прыняць ня можа. Жаданьні Кітаю ад Лігі—вельмі скромныя: Кітай дамагаецца толькі маральнага прысуду, толькі сьцьверджаньня таго, што Трактат Кельлёга і ўмову 9 дзяржаваў зламала Японія, дый што таму Японія, але не Кітай, зьяўляецца адказнай за ўсе крывавыя здарэньні на Далёкім Усходзе. — Прыперты да муру японскі дэлегат заявіў, што японская армія атрымала загад спыніць ваенную акцыю, і паўтарыў ведамыя ўжо абвіненьні Кітаю ў антыяпонскай акцыі, якая і выклікала „карацельную выправу“ ў Шанхай. Пры гэтым японскі дэлегат ані слова не адказаў кітайскаму на яго закіды ў справе захвату Манчжурыі: Японія цьвёрда стаіць на тым, што Ліга Нацыяў „ня мае голасу ў манчжурскай справе, ужо вырашанай Японіяй „канчальна“...

4 сакавіка спэцыяльная камісія апрацавала праект рэзалюцыі, якую Агульны Збор прыняў аднагалосна, адкінуўшы ўсе папраўкі, прапанаваныя японскай дэлегацыяй.

Рэзалюцыя прапануе Японіі і Кітаю „дагледзіць дакладна, каб іх ваенныя каманданьні выканалі загады спыненьня ваеннае акцыі, заклікаючы прадстаўнікоў іншых дзяржаваў на тэатры вайны, каб тыя паведамілі Лігу, як выкананы на дзеле гэтыя загады. Далей рэзалюцыя прапануе безадкладна наладзіць канфэрэнцыю — пры ўчасьці ўсіх заінтэрэсаваных дзяржаваў — дзеля найхутчэйшага зьліквідаваньня канфлікту і вызваленьня кітайскай зямлі ад японскіх войскаў.

Японскі дэлегат не пратэставаў проці рэзалюцыі, але гэта ня значыць, што Японія пакорна споўніць дамаганьні Лігі. Трэба спадзявацца яшчэ вялікіх клапотаў на Далёкім Усходзе.

Магчымасьць вайны паміж Японіяй і СССР.

Да спакою ды міру на Далёкім Усходзе яшчэ далёка. Навет калі-б неяк удалося зьліквідаваць канфлікт паміж Японіяй і Кітаем дый марскімі дзяржавамі пад Шанхаем, дык зараз-жа яшчэ больш разгарыцца канфлікт паміж Японіяй, Кітаем і СССР за Манчжурыю.

Аб важнасьці Манчжурыі для СССР мы ўжо пісалі ня раз. Дык Японія, захапіўшы Манчжурыю, павінна будзе забясьпечыць сваё панаваньне ў ёй з паўночы, адкуль пагражае СССР. Таму Японія быццам ужо рыхтуецца да захвату Прыморскай Області СССР з портам Уладзівастокам. Пры гэтым Японія ня толькі зусім не хавае быццам сваіх мяркаваньняў, але патрэбавала навет, каб расейская „Усходня-Кітайская“ чыгунка ў Манчжурыі сама перавозіла японскія войскі на граніцу Прыморскай Області.

Ведама-ж, у Маскве пануе вялікая трывога. Маскоўскі ўрад шле значныя сілы на Далёкі Усход. У раёне Уладзівастоку дый удоўж граніцы стаіць ужо некалькі корпусаў войска дый сабрана шмат ваенных запасаў.

Трэба дадаць, што Японія ў Манчжурыі дае падтрыманьне ваенным арганізацыям расейскай процібальшавіцкай эміграцыі, рахуючы, зразумела, на іх дапамогу ў магчымай вайне з СССР.

Жыцьцё Польшчы.

Марш. Пілсудскі выехаў у Эгіпет.

1 сакавіка марш. Пілсудскі выехаў праз Румынію ў Эгіпет дзеля папраўы здароўя.

Памер біскуп Бандурскі.

Выдатны польскі патрыот і незалежніцкі дзеяч біскуп Бандурскі памер у Вільні. Урачыстыя пахароны з учасьцем п. Прэзыдэнта і сяброў ураду адбыліся 10 сакавіка.

Бюджет у Сэнаце. Новыя законадаўчыя паўнамоцтвы для выканаўчае ўлады.

За апошнія дні Сэнат закончыў разгляд бюджэту. Бюджэт прыняты Сэнатам блізу цалком у такім відзе, якім яго падаў у Сойм ўрад.

Такім чынам парлямант у Польшчы ўсё больш траціць сваю ўласьцівую ролю. Асабліва гэта падчырківае той факт, што ўрад толькі што падаў у парлямант, які хутка ўжо канчае сваю працу — сваю бюджэтную сэсію, праект прызнаньня Соймам ураду новых вельмі шырокіх законадаўчых паўнамоцтваў у розных галінах дзяржаўна-грамадзкага жыцьця.

Рэформа сацыяльнага страхаваньня.

Урад падаў у Сойм праект грунтоўнай рэформы сацыяльнага страхаваньня. Рэформа мае на мэце аб'яднаньне і зьніжэньне коштаў сацыяльнага страхаваньня працоўных. Замест існуючых трох асобных установаў: страхаваньня ўмысловых працаўнікоў, страхаваньня ад выпадкаў і касаў хворых,— мае быць, паводле новага праекту, створана адна цэнтральная ўстанова сацыяльнага страхаваньня. Да гэтага цэнтральнага „Закладу“ маюць быць дадаены яшчэ новыя формы страхаваньня, а іменна: страхаваньня работнікаў на старасьць і ад інваліднасьці.

З літоўскага жыцьця.

Справа зачыненых літоўскіх школ.

Літоўскія культурна-прасьветныя арганізацыі зьвярнуліся да цэнтральных уладаў у Варшаве з мэмарыялам, дамагаючыся адчыненьня зачыненых 10 літоўскіх школ або дазволу на адчыненьне замест іх новых школ. Паводле газэтных вестак міністэрства асьветы мае быццам даць дазвол на адчыненьне некалькіх новых літоўскіх школ, але—толькі з пачаткам новага школьнага году, знача — ад восені. Гэты-ж школьны год для літоўскіх дзяцей, як'я вучыліся ў зачыненых уладамі школах, будзе беспаваротна страчаны...

Арышты былых вучняў.

Па загаду пракуратуры ў Вільні арыштаваны 5 вучняў літоўскае гімназіі ім. Вітаўта Вялікага і 3 студэнтаў літвіноў. Усіх іх вінавацяць у прыналежнасьці да камуністычнае партыі і арганізацыі камуністычнае „ячэйкі“ сярод вучняў гімназіі.

Як падае „Słowo“, арыштаваныя вучні за гэту работу былі выдалены з гімназіі дырэкцыяй яе.

Хто памятае сумныя падзеі нядаўнага часу ў беларускіх гімназіях, таму абраз, які стварыўся ў літоўскай гімназіі, зусім ясны.

З усяго сьвету.

Новае завастрэньне гаспадарчай вайны паміж Польшчай і Нямеччынай.

Нямецкі ўрад ізноў выдаў загад, які можна тлумачыць толькі жаданьнем далейшага завастрэньня гаспадарчай вайны з Польшчай, якая распачалася, як ведама, ад 1925 г. Урад падвоіў мыта на тавары, якія ўвозяць у Нямеччыну дзяржавы, з каторымі Нямеччына ня мае гаспадарчых трактатаў. Такіх дзяржаў, як ведама, толькі тры: Польшча, Канада і Аўстралія, але прывоз з іх усіх у Нямеччыну разам не перавышае 5 проц. усяго нямецкага ўвозу. Таму мэтай гэткай меры Нямеччыны можа быць толькі палітычнае завастрэньне адносінаў з Польшчай. Асабліва дзіўны гэты крок адносна да Польшчы, якая даўно ратыфікавала гандлёвую ўмову з Нямеччынай дый дарэмна чакае таго-ж ад Нямеччыны.

Нямецкая прэса піша, быццам мера нямецкага ўраду мае на мэце змусіць Польшчу да новых гаспадарчых перагавораў дзеля апрацаваньня больш карыснага для Ня

меччыны трактату. Калі перагаворы не давядуць да пажаданай для Нямеччыны мэты, тады яна пачне тасаваць новыя мытныя стаўкі, якія зробяць цалком немагчымым прывоз польскіх тавараў у Нямеччыну.

Фінансавае аздараўленьне Англіі.

Дзяржаўныя фінансы Англіі пачынаюць шпарка папраўляцца, настолькі, што ангійскі ўрад здолеў сплаціць раней тэрміну вельмі значныя ўзносы па дзяржаўным пазыкам Англіі. Характэрна, што нехапаўшае банку Англіі золата, якое ўсьцяж выкачывала з яго Францыя, Англія знайшла ў Індыі. Такім чынам Індыя сваім золатам, якое ўсьцяж высылаецца ў Англію, адратавала апошнюю ад фінансавага банкруцтва.

Барацьба Францыі з Нямеччынай за гаспадарчую перавагу ў Эўропе.

Між Францыяй і Нямеччынай, як ведама, усьцяж ідзе зацятая барацьба за гаспадарчую, а ўсьлед за тым і палітычную перавагу ў Эўропе. Нямеччына нядаўна спрабавала гаспадарча злучыцца з Аўстрыяй, каб гэтым спрытным крокам зрабіць сябе гаспадарчым цэнтрам Сярэдняе Эўропы. Але Францыя папсавала ўсю гэтую справу, змусіўшы і Аўстрыю і Нямеччыну адмовіцца ад гэтага злучэньня. Тады ж Францыя высунула свой плян „Пан Эўропы“, „гаспадарчым сэрцам“ якой павінна была-б быць Францыя. Цяпер новы францускі прэм'ер Тардье нечакана высунуў новы плян — стварэньня „Дунайскага Гаспадарчага Блёку“, у склад якога запрасіў дзяржавы малае антанты (Чэха-Славакію, Румынію і Югаславію), Вэнгрыю і Аўстрыю, абмінуўшы цалкам Нямеччыну. У Нямеччыне гэты плян Тардье выклікаў страшэннае абурэньне. Справа ў тым, што Нямеччына зьяўляецца галоўным купцом сырца і сельска-гаспадарчых прадуктаў усіх гэтых краінаў дый галоўным прадаўцом прамысловых тавараў на іх рынках. Дык Францыя, якая сваімі пазыкамі трымае большасьць гэтых дзяржаваў пад сваім палітычным уплывам, можа шмат пашкодзіць гаспадарчаму абмену з імі Нямеччыны. Да таго-ж спэцыяльнай мэтай Францыі зьяўляецца перашкодзіць назаўсёды злучэньню Аўстрыі з Нямеччынай, чаго Францыя і хоча дабіцца, зьвязаўшы Аўстрыю гаспадарча назаўсёды з гэтым блёкам дунайскіх дзяржаваў — без Нямеччыны. У зьвязку з гэтым плянам французкі ўрад толькі што правёў у парляманьце вялізарную пазыку для Чэха-Славакіі.

Памёр Брыян.

7 сакавіка памёр у Парыжу Арыстыд Брыян.

Брыян, адзін з найвялікшых дзяржаўнікаў нашых часоў, быў 12 разоў прэм'ерам, а апошнія 7 гадоў—нязьменным кіраўніком замежнай палітыкі Францыі. З імем Брыяна зьвязана агульна-эўрапэйская палітыка рэальнай пацыфікацыі Эўропы: імкненьне да скасаваньня ў ёй пакіненага вайной падзелу Эўропы на пераможаных і пераможцаў, які палітычна, маральна і гаспадарча руйнуе Эўропы дагэтуль. Як ведама, у апошнія месяцы ў Францыі рашуча падыйшлі да ўлады чыньнікі, якія хочуць ізноў будаваць палітыку Эўропы на гэтым падзеле. Гэта і выклікала адстаўку Брыяна. Сьмерць Брыяна зьяўляецца таму вельмі сымвалічнай, як завяршэньне пэрыяду „няўдалай пацыфікацыі“ пасьляваеннай гісторыі Эўропы — і пачатак новага пэрыяду, у якім завастрэньне барацьбы эўрапэйскіх „азброеных нацыяналізмаў“, перад усім—француcкага і нямецкага—можа давясьці да новага выбуху.

Брыян лічыўся першым аратарам нашых часоў, непараўнаным мастаком слова. Падлічылі навет, што ў часе захапленьня ён — „выпускаў звыш 250 словаў у мінуту“, сваімі словамі „абліваючы“ ў атацы ворагаў, як кулямёт на фроньце.

Трэба адзначыць яшчэ асабістую чэснасьць і чысьціню рук Брыяна, які памёр блізу такім-жа бедаком, якім распачаў сваю палітычную кар'еру.

ХРОНІКА.

— **Публічныя лекцыі Б. Нав. Т-ва.** У дзьве апошнія нядзелі — 28 лютага і 6 сакавіка— адбыліся чарговыя агульнадаступныя популярна-навуковыя лекцыі, уладжаныя Беларускім Навуковым Таварыствам.

Першая—на тэму: **„Новая арганізацыя школьніцтва ў Польшчы і беларускія школы“** — была прачытана дыр. Астроўскім пры поўнай, як заўсёды, салі. Лектар вельмі плястычна растлумачыў дадатныя і ад'емныя бакі школьнае рэформы. Да ад'емных перад-усім належыць тое, што і далей сярод народных школ вялізарную перавагу мецімуць школы чатырохгадовыя—двухклясовыя, і з іх у гімназіі нельга будзе папасьці: 1 і 2 клясы ў гімназіях будуць скасаваны, а каб наступіць у цяперашнюю 3 клясу, трэба скончыць сямігодку. Такім чынам паміж пануючым на вёсцы тыпам народнае школы і зрэформаванай сярэдняй школай робіцца прорва, пераскачыць якую для сялянскіх дзяцей будзе немагчыма. Яшчэ горшым будзе палажэньне беларускіх школ: беларускіх сямігодак зусім няма, а беларускім дзецям, скончыўшым польскую сямігодку, цяжка будзе вучыцца ў беларускіх гімназіях без падгатоўкі з роднае мовы.

Публіка горача дзякавала прэлегенту за яснае і аб'ектыўнае прадстаўленьне справы.

У нядзелю, 6 сакавіка, замест намечанае лекцыі аб беларускім будаўніцтве грам. Дубейкоўскага, які—з прычыны перанесенае хваробы —прасіў яго лекцыю адкласьці на красавік,—прачытаў лекцыю на тэму: **„Крытычныя мамэнты ў жыцьці Купалы і Коласа паводле іх твораў“**—грам. А. Луцкевіч. Лекцыя гэтая асабліва актуальная, бо-ж у сёлетнім годзе абодва корыфэі беларускае поэзіі канчаюць 50 гадоў свайго жыцьця. Лектар даў цікаўны разгляд глыбокіх перажываньняў нашых песьняроў, адбітых у іхніх творах, і закончыў тэй цяжкой трагедыяй, якую ім давялося перажыць у апошнія гады — у сувязі з паходам Чырвонае Масквы проці праяваў беларускага нацыянальнага духа ў БССР.

Ня гледзячы на тое, што абвестка аб лекцыі была пры ўваходзе ў будынак Гімназіі сарвана нейкай цёмнай рукой, а газэта ў мінулым тыдні ня выйшла,—саля была поўная слухачоў, з увагай слухаўшых лектара.

— **У сакавіку** —апрача прачытанае ўжо лекцыі грам. Луцкевіча — вызначаны Бел. Нав. Т-вам наступныя публічныя лекцыі:

13-га сакавіка прачытае лекцыю на тэму: **„Копныя суды на Беларусі“** грам. М. Шкелёнак.

20-га сакавіка чытаць будзе грам. **М. Чарнэцкі** аб **Костусю Каліноўскім.**

27-га сакавіка — з прычыны прыпадаючага на гэты дзень каталіцкага Вялікадня — лекцыі ня будзе.

Расклад лекцыяў на **красавік** будзе ў сваім часе абвешчаны асобна.

— **Правакацыйна-руйнуючая праца.** Як ведама ўсім беларусам, „работа“ кс. Станкевіча ўжо ў працягу некалькіх гадоў выяўляецца ў тым, што кожнае творчае культурнае пачынаньне, распачатае беларусамі без ягонага „благаславенства“, ён самымі агіднымі способамі стараецца разьбіць. Нам ведама яго руйнуючая праца ў адносінах да Віленскае Беларускае Гімназіі, якую ён прапанаваў аддаць у рукі дэфэнзывы—у асобе агента яе Акіньчыца. Ведамы і доўгі сьцяг іншых падобных справаў, якіх і пералічыць трудна (апошняя яго „заслуга“—разьбіцьцё Беларускага Студэнцкага Саюзу!). Дык не сьцярпеў „сьвяты ацец“ і новага пачынаньня Беларускага Навуковага Таварыства, якое наладзіла сыстэматычныя, што-нядзельныя популярна-навуковыя лекцыі, даступныя для ўсіх (бясплатныя). І вось пачаліся розныя „камбінацыі“, каб перашкодзіць лекцыям Б. Н. Т-ва. Сьпярша сям'я Станкевічаў, якая апанавала студэнцкае Таварыства Беларусаведы пры Віленскім Унівэрсытэце, папрабавала адарваць частку слухачоў, назначаючы лекцыі гэнага Т-ва таксама ў нядзелі ў 5 гадз. (Бел. Нав. Т-ва свае вызначыла — **пры ўчасьці Янкі Станкевіча** — на 6 гадз.). Тады лекцыйная камісія Б. Н. Т. перанесла свае лекцыі на 4 гадз., згаварыўшыся з старшынёй Т-ва Беларусаведы, каб яно пачынала лекцыі ў сябе ў 6 гадз. Значыць, ніхто ніко-

КРЫХУ АБ ФІЛЁЛЁГІІ І „ФІЛЁЛЁГІІ“.

(*Мой адказ гр. Янцы Станкевічу*).

З прычыны маіх уваг у справе дзікіх экспэрымэнтаў грам. Янкі Станкевіча, які „папраўляў“ беларускую мову на страніцах № 1 „Нёмна“, калечачы зьмешчаныя тамака вершы „собскімі“ славамі, — „пакрыўджаны“ гр. Станкевіч надрукаваў у **№ 2** „Нёмна“ свае „тлумачэньні“ пад прэтэнсіянальным загалоўкам: „Дзеля абароны беларускага языка“—ажно на 4 страніцах. Новага супраць таго, што ён ужо друкаваў у сваей „Роднай мове“, няма тутака нічога, і цяперашнія тлумачэньні гэтак сама нікога ні ў чым не пераконываюць, як не пераконывалі ранейшыя. Дык я абмежуся некалькімі ўвагамі агульнага, але прынцыповага характару.

Заглезяіўшыся ў нашу старую літэратурную мову з нейкага XVI стагодзьдзя, вельмі далёкую ад ідэалу з прычыны вялікага ўплыву на яе і царкоўна-славяншчыны, і польшчыны, і лаціны,—гр. Станкевіч як-быццам задаўся мэтай **вярнуць нашу сучасную мову назад—за трыста гадоў.** Гр. Станкевіч ня бачыць, што ў працягу такога даўгога пэрыаду беларуская мова, гэтак-сама, як расейская, польская, украінская і інш., **перажыла глыбокую эволюцыю,** — і пры гэтым кожная з пералічаных моваў знайшла для сябе **свой асаблівы індывідуальны шлях разьвіцьця.** Вось-жа, замест выкрываць гэты шлях і паказваць яго асаблівасьці, якія гэтак шмат аддалілі беларускую мову ад расейшчыны, польшчыны і інш.,—гр. Станкевіч ідзе па лягчэйшай, хоць зусім не навуковай дарозе і папросту абвяшчае „няправільным“ усё тое, што народ беларускі за некалькі стагодзьдзяў стварыў **новага.** Пэўне, так лягчэй праслыць „наўчоным“: даволі скарыстаць (часта крыху перакруціўшы...) з досьледаў над старой беларускай мовай акадэміка Карскага і інш...

Але й гэта ня ўсё. Грам. Станкевіч зусім фальшыва разумее **паняцьце філёлёгіі, як навукі, і задачы яе.** Філёлёгія, як кожнаму ведама, **выкрывае** тыя законы, якія кіруюць мовай, тварэньнем яе формаў, слоў і г. д. ды вынікаюць з псыхікі народу і яе ўласьцівасьцяў. **Сама ж філёлёгія ня творыць законаў мовы,** бо яны існуюць незалежна ад яе. Грам. Станкевіч лічыць наадварот: па ягонаму іменна філёлёгі (перад усім ён сам!) прызваны тварыць законы мовы, а крыніца іх—псыхіка народная—гэта глупства!

Вось жа такі „філёлёг“, каторы хоча змусіць народ ісьці па накіненаму яму некім шляху,—гэта ўжо не філёлёг, а наіўны фантазёр. І як-бы, да прыкладу, гр. Станкевіч ні даказываў, што нельга ўжываць слова „сяньня“, бо беларуская мова—наагул—ня мае нахілу зьмяняць **дн у нн,** народ наш і нашы літэратары, якія шырока ўжываюць гэтае слова, пройдуць міма ягоных дамаганьняў да парадку дня, бо відаць **форма „сяньня“ чамусьці адпавядае народнай псыхіцы больш, чым „сядня“,** і таму ўсімі ўжываецца.

Сваю „палеміку“ са мной гр. Станкевіч перанёс выключна ў плошчу граматыкі Тарашкевіча. Спрытны спосаб: запраўды, у кароткім падручніку Тарашкевіча, празначаным дзеля школьнага ўжытку, шмат чаго асталося нявыясьненым. Ясна, што ня мог Тарашкевіч рэагаваць і на тое, што „адкрыў“ Станкевіч пасьля выхаду граматыкі. Але справа ў тым, што **я аб граматыцы Тарашкевіча зусім і не ўспамінаў!** Затое гр. Станкевіч маўчыць, як вады ў рот набраўшы, аб становішчы **Беларускае Акадэміі Навук,** якая ня толькі выключае з свайго ўжытку „дзівосы“ гр. Станкевіча, але і наагул не зварачае ніякае ўвагі на ягоную гумарыстычную „рэформу“ беларускае мовы.

Весьці палеміку з гр. Станкевічам у справе маей „добрай волі“—ня зьбіраюся: ўсё роўна, ён ня зробіцца ні крошкі больш прызваітым. Адзначу мімаходам, што і ў сваім адказе мне ён напісаў **яўную няпраўду,** быццам ён — **не сябра Рэдакцыі „Нёмна“.** Магу толькі выказаць сваё шчырае зьдзіўленьне, што — хоць і ў „Вольнай трыбуне“—Рэдакцыя „Нёмна“ згадзілася зьмясьціць гэту няпраўду, — бо ж ведама ўсім, што ў часе выхаду ў сьвет № 1 „Нёмна“ грам. Станкевіч быў ня толькі сябрам Рэдакцыі гэтае часопісі, але і **сэкрэтаром** яе. Калі **цяпер** ён выйшаў з складу Рэдакцыі, дык гэта не зьмяняе справы адносна да мінуўшчыны.

А. Н.

—·—

Ад Рэдакцыі. Зьмяшчаючы ў гэтым нумары адказ грам. А. Н. прынцыповага характару, адзначаем, што разбор „навуковых“ адкрыцьцяў гр. Я. Станкевіча дамо ў наступным нумары.

му не перашкаджаў, і камбінацыя кс. Станкевіча, меўшая на мэце выклікаць тут сварку,—не ўдалася. Дык ён прыдумаў другое: пачаў чытаць лекцыі ў гэтак-званым „Інстытуце Беларускае Гаспадаркі і Культуры“ — таксама па нядзелям днём у 4 гадз. Але аказалася, што і гэта на лекцыях Б. Н. Т-ва не адбілася. І вось цяпер кс. Станкевіч, замест цешыцца з добрага пачыну, у сваёй атручанай „Крыніцы“ крывадушна „ламае рукі“ над тым, што беларуская інтэлігенцыя зашмат дае лекцыяў у горадзе, а забываецца—аб вёсцы.

А чаму ж гэта „сьвятыя айцы“, якія чытаюць лекцыі ў „Інстытуце“, самі ня хочуць патрэсьці свае жываты, едучы ў вёску?—спытаемся мы. І ці ня лепш было-б замест ліць кракадзілавы сьлёзы, чэсна пайсьці на стварэньне агульна-беларускага Народнага Унівэрсытэту, які мог бы запраўды абслужыць і места і вёску, да чаго мы неаднакротна заклікалі? Тады ня было б ніякіх супярэчнасьцяў. Але якраз такая супольная агульна нацыянальная беларуская праца недаспадобы прапаведніку аддачы Беларусі пад панаваньне Літвы...

— „Нёман“. Выйшаў № 2 „Нёмна“ — за люты с. г. З першага пагляду зварачае на сябе ўвагу вонкавы выгляд журнала—ягоная мастацкая вокладка работы грам. П. Сергіевіча. За яе мастаку належыцца шчырая падзяка

Нумар гэты—шмат меншы за папярэдні. Дык, хоць матэрыял, зьмешчаны ў ім, мае сваю бясспрэчную цэннасьць, агульнае ўражаньне—бяднейшае, чым ад першага нумару. Ці ня лепей было-б выпускаць часопісь раз у два месяцы, але ў большым разьмеры?

Зьмест складаюць: прыгожыя, як заўсёды, вершы Арсеньневай, Машары, М Васілька і Хв. Ільяшэвіча; цікаўная праца Р. Земкевіча п. з. „Ян Няслухоўскі“, у якой падаены недрукаваныя вершы поэты і адрывак яго драматычнага твору; дакančэньне II разьдзелу працы праф. Савіча п. з. „Беларускія школы ў старой Вільні“; працяг працы гр. С. „Гісторыя беларускага мастацтва“; заметка П. Сергіевіча „Аб беларускай народнай разьбе“ з ілюстрацыяй; народная песьня „Ой, бяда ж“ з нотамі (запісаў А. Стэповіч); д-ра Я Станкевіча „Дзеля абароны беларускага языка“ (у „Вольнай трыбуне“) і маленькая культурная хроніка.

— **Гаспадарчы заняпад Вільні.** Найлепшы паказчык гаспадарчага заняпаду адвечнае сталіцы нашага Краю—гэта цыфры, каторыя даюць нам найбольш рэальны і аб'ектыўны абраз зьмяншэньня гандлёвых абаротаў. Паводле даных Саюзу Купцоў і Прамыслоўцаў Хрысьціян у Вільні, зьніжка гандлёвых абаротаў у паасобных галінах у 1931 годзе—раўнуючы да 1930 г.—прадстаўляецца гэтак: гуртовы каляніяльна-спажывецкі гандаль — 35 40 проц., дэталічны — 20-30 проц., він і гатунковае гарэлкі—60 80 проц., мяса і келбасныя вырабы — 35 40 проц., рэстаранныя абароты—25-35 проц., кавярняныя—25 проц., валакністыя тавары: гуртовы гандаль — 25 проц., дэталічны—40 50 проц., бялізна і т. п. —40 50 проц., чаравікі — 35-40 проц., шкло, парцэляна—30-40 проц., папера—30 35 проц., фотографія—45 50 проц., аптэчныя тавары — 25 35 проц., мэблі—40-50 проц., рукавічкі — 30 40 проц., кніжкі—20 30 проц., капялюшы —30-35 проц., будаўляныя матэрыялы—50-60 проц., аплаты ў гасьцініцах—20 30 проц.

— **Водгук узросту безработцьця.** Польская прэса зварачае ўвагу на тое, што з места пачаўся паход галадаючых безработных на вёску, дзе лягчэй пракарміцца. Асабліва многа безработных вандруе па падмястовых вёсках Але ў згаленай вёсцы, здаецца, ня лепш жывецца, чым у месьце

Аднача сна значна павялічылася лічба новых жабракоў у Вільні—тых-жа безработных.

— **Памілаваньне засуджаных.** У Вялейцы за забойства сваячкі з мэтай заўладаньня яе дабром былі засуджаны дэразным судом на кару сьмерці праз павешаньне Міхал Пазьняк і Ян Гайдукевіч. На просьбу абароны п. Прэзыдэнт памілаваў засуджаных, замяніўшы кару сьмерці на дажывотні вастрог.

— **Бандыты паношацца.** Надовячы бандыты ўкралі хлопчыка заможнага віленскага купца Лейбовіча ў часе павароту із школы і, укрыўшы яго, патрэбавалі вялікага выкупу. Аднак, бацька, замест даць выкуп, зьвярнуўся ў паліцыю, якая перетрэсла ўсе зладзейскія схоўкі і заарыштавала большую частку сяброў банды. Тады астаўшыяся на волі выпусьцілі хлопчыка ўначы на вуліцу, і той вярнуўся да хаты.

У справе Навагрaдзкае Беларускае Гімназіі.

Мы атрымалі ад кіраўніцтва Беларускае Гімназіі гэткае „запярэчаньне“:

На падставе закону аб друку, гэтым ветліва просім а выдрукаваньні ў бліжэйшым номеры „Беларускага Звону“ ніжэйпаданага запярэчаньня:

У № 7 (32) „Беларускага Звону з 19 лютага г. г. надрукаваны артыкул „Рызыкоўны крок“, у якім гаворыцца што „творцы і кіраўнікі беларускае прыватнае гімназіі ў Навагрaдку.. пастанавілі распачаць перад урадам адпаведныя захады, каб дабіцца пераўтварэньня гэтае прыватнае школы — ў урадовую, што акцыю гэтую ўжо распачала пэдагогічная рада гімназіі.

Катэгарычна сьцьвярджаем, што справа гэтая ніколі ня была на парадку дня Пэдагогічнай Рады Гімназіі, на паседжаньні Пэдагогічнай Рады не абгаворвалася, ніякае пастановы ў гэтым пытаньні прынята не было, а, значыцца, ніякіх захадаў перад кім небудзь не было роблена.

М. Чатырка
Сэкрэтар

Я. Цеханоўскі
Старшыня Пэдагогічнай Рады.

Навагрaдак 23 лютага 1932 г.

Зьмяшчаючы гэтае „запярэчаньне“ ў імя бесстароннасьці мусім адзначыць, што падставай і форм ай абмяркаваньнем „упаньстваўленьню“ Гімназіі ў Навагрaдку былі словы падпісанага пад запярэчаньнем дырэктара Цеханоўскага, гавораныя перад цэлай групай віленскіх беларускіх дзеячоў. Дыр Цеханоўскі не рабіў з гэтага ніякага сэкрэту. І дзякуй яму за гэта: прынямся справа пайшла на публічную дыскусію, а нашы аргумэнты, відаць, не асталіся бяз водгуку.

Корэспондэнцыі.

Наш вучыцель.

(В. Бабаевічы, Клецкае гм., Нясьвіжск. пав.).

У нашай вёсцы Бабаевічах польскі вучыцель мае сялян беларусаў за ніштo. Гэтак, пры спатканьні з сялянамі ён ніколі нават „дзень добры“ ня скажа. Ня дзіва, што сяляне нічога супольнага з ім ня маюць і мець ня хочуць, асабліва тыя, што мелі з ім нейкае дзела. Адзін селянін аддаў быў вучыцелю ў арэнду сваю хату, — але пасьля шкадаваў, чаму не паставіў лепш тамака сьвіней на корм, то-б хоць карысьць была, а так усюж былі адны прыкрасьці ад вучыцеля. Вось гэты самы вучыцель быў падчас сьпісаньня насяленьня камісарам і ўсім нам замест беларускае мовы паўпісываў польскую. Мо' гэта некаму будзе карысна, але паміж сялянамі і вучыцелем толькі ўсё больш расьце варожасьць. Мы ўжо рабілі захады аб тое, каб гэтага вучыцеля ад нас забралі, бо жыць з ім немагчыма. Пісалі паданьне да інспэктаркі, але нічога не памагло. Парадзьце, людзі добрыя, што нам рабіць?

Селянін.

Беларуская вечарына.

(Яськаўская гм., Навагр. пав.).

14 лютага г. г. гуртком Яськаўскай моладзі быў наладжаны спэктакль. Адыгравы ў беларускай мове дзьве п'есы: „Першыя ластаўкі“ і „На папасе“. Артысты аматары выканалі свае ролі памастацку пад кіраўніцтвам ведомага працаўніка на беларускай ніве, дзядзькі Тодара.

Былі, праўда, роблены перашкоды з боку нясьведамай часткі нашых хлапцоў (П.Валасевіча, П. Стэфановіча і інш.), каторыя нанялі музыку і ўсіх прыежджых гасьцей клікалі да сябе. Аднак, гэта не памагала, і на вечарыне было больш як 60 асоб, прыежджых з чужых вёсак, апроч сваіх. Былі госьці з-пад Клецка і другіх мясьцін, каторыя ехалі больш, як па 15 кілямэтраў.

Ходзяць чуткі, што на праваслаўныя запускі маюць наладзіць новую вечарыну, і будуць пастаўлены дзьве п'есы: „Суд“ і „Лекары і Лекі“.

Чэсьць вам, маладыя змагары на беларускай ніве! Вы — першыя ластаўкі, што паведамляюць гаспадароў прыходам цёплай вясны, вы будзіце сьвядомасьць сярод цёмнага і гаротнага народу.

Браты, да працы! Сьмела наперад, не зважаючы на ўсе перашкоды і калючкі на вашай дарозе.

Вясковец.

За тытун.

(Юрацішкі, Валожынскага пав).

Улетку паліцыянты пісалі пратаколы на сялян, у якіх пазнаходзілі на полі ды ў гародах тытун. Цяпер на гэтых гаспадароў панакладалі вялікія кары, заплаціць каторыя ніхто ня мае магчымасьці, дык пакараныя мусяць „адседжываць“. Гэтак, прыкладам, Астрамецкім бацьку і двум сыном, якія жывуць на чужой зямлі, вызначана кара 2000 злот., дык за яе трэба „адсядзець“ бацьку 50 сутак, а сыном па 25. Касьпяровічу, які мае 3 дзесяціны зямлі, назначылі 1 000 зл. або 50 сутак адседкі,—і г. д.

Тутэйшы.

УСЯЧЫНА.

Кольчі каштуе вайна?

Вайна з Напалеонам I—ад 1791 да 1815 г.г.—каштавала Англіі 20 мільярдаў залатых франкаў. Войны самога Напалеона I—1802-1815 г.г. — каштавалі Францыі 5 мільярдаў фр. Ад Крымскай вайны (1854—1855) да Франкфурцкага міру (1871 г.) эўрапейскія дзяржавы выкінулі на вайну 25 мільярд фр. З гэтае сумы адна толькі француска-пруская вайна 1870—1871 г.г. каштавала 12,5 мільярд. У часе вялікай вайны кожны дзень каштаваў Францыі 125 мільёнаў фр. Шкоды, зробленыя Францыі ў гэтай вайне, роўны 88 мільярд. Нямеччыне вайна каштавала звыш 700 мільярдаў. За пазыкі на вайну саюзьнікі павінны заплаціць Амэрыцы ў працягу 60 гадоў 520 мільярдаў.

Паштовая скрынка.

З нагоды бібліатэкі чытальні ў Жураўоўшчыне. Справу аб тым, чаму ня было дадзена дазволу, пастараемся выясьніць. Тады апублікуем.

„Селяніну“ ў Бабаевічах. Атрымалі. Дзякуем. Частку друкуем, рэшта ў наступным нумары.

Дзядзьку Тодару Н. у Яськевічах. Дзякуем. Пойдзе. Падышлем маркі на перасылку.

Б. Хадэку. У справе паданага Вамі зьместу пастановы Ц. К. хадэцыі аб зьмене назову „Крыніцы“ на іншы—з прычыны кампраматацыі гэтае газэты перад грамадзянствам і г. д. — ня будзем пісаць нічога, бо гэта могуць выкарыстаць толькі ворагі беларусаў — і хадэкаў, і нашыя ў роўнай меры. Гэта толькі Станкевічы ды Акіньчыцы стаўляюць свае асабістыя інтарэсы вышэй, чым інтарэсы беларускага народу, і злучаюцца з нашымі ворагамі, каб нас біць. Мы гэтага ня робім.

Рэдактар-выдавец: М. СІНЯУСКІ.

Друкарня Я. Левіна, Вільня, Нямецкая вул. 22